

УДК 342.7

Возняк П.О.

студ. гр. Ю-112 НУ «Запорізька політехніка»

ЦИВІЛЬНІ ПАРТНЕРСТВА ТА ОДНОСТАТЕВІ ШЛЮБИ

Людське суспільство вже десятиліттями переживає значущі трансформації, серед яких важливе місце займає розширення прав та свобод. Однак серед тих аспектів, які продовжують викликати дискусії та активно обговорюються в сучасному світі, є питання цивільних партнерств та одностатевих шлюбів. У цьому контексті неможливо оминати Загальну декларацію прав людини, яка є фундаментом багатьох правових стандартів та принципів. Стаття 16 Загальної декларації прав людини однозначно встановлює, що кожна особа, чоловік чи жінка, має право на одруження та заснування сім'ї без будь-яких обмежень за ознаками раси, національності чи релігії. Визначаючи однакові права для обох статей під час одруження та його розірвання, ця стаття однозначно не заперечує права людей на укладання одностатевих шлюбів, бо не прописує те, що шлюб – це союз тільки між жінкою і чоловіком, а натомість говорить про їхні однакові права в шлюбі і під час його розірвання.

Сучасна реальність свідчить про те, що у багатьох країнах світу виникає розуміння необхідності визнання цивільних партнерств та

одностатевих шлюбів як законних форм соціальних зв'язків. Захист прав та свобод осіб, які досягли повноліття, не повинен обмежуватися їхньою сексуальною орієнтацією. Поглиблюючи наше розуміння цих питань, ми опиняємося на перехресті сучасних цінностей та традицій, де важливо збалансувати індивідуальні права та соціальні вимоги. У цьому контексті дослідження цивільних партнерств та одностатевих шлюбів стає актуальним завданням, щоб забезпечити всім членам суспільства рівні можливості для вираження своєї любові та побудови стійких сімейних зв'язків.

Для початку треба розібратися, в чому полягає різниця між цивільними партнерствами і одностатевими шлюбами. Як вказано в законопроекті №9103, реєстроване партнерство – це добровільний сімейний союз двох повнолітніх осіб, однієї чи різної статі, в основі якого лежить взаємоповага, взаєморозуміння, взаємопідтримка, взаємні права та обов'язки [2]. Реєстрація партнерства схожа на реєстрацію шлюбу в багатьох країнах, але деякі деталі можуть відрізнятися залежно від законодавства кожної з них. Партнери отримують певні права та обов'язки після реєстрації. Це включає право на спадкування, спільне житло, медичне страхування тощо. У той же час одностатеві союзи можуть мати різні назви та різне правове поле залежно від країни. Деякі держави називають ці стосунки лише «шлюбом», надаючи їм такий самий статус і права, як шлюб між чоловіком і жінкою, тоді як інші держави називають їх «цивільним партнерством» або «реєстрованим партнерством», які можуть надати більш обмежені права. Таким чином, законодавство визначає основні відмінності між партнерством і шлюбом у різних країнах. Отже, різниці може навіть і не бути.

В різних країнах категорії осіб, які мають право укласти цивільне партнерство можуть відрізнятися. Так в деяких країнах такі партнерства призначені лише для одностатевих пар (наприклад, у Норвегії, Гренландії, Данії, Фінляндії, Германії, Швеції, Швейцарії, Великобританії, Словенії, Чехії, тощо), а в деяких дозволяється як одностатевим, так і різностатевим парам (у Бельгії, Греції, Франції, Нідерландах, Люксембурзі, Ангорі тощо).

Розглянувши різницю між цими поняттями, ми можемо розглянути приклади інших держав та їх шлях до цивільних партнерств та чим він закінчився.

Великобританія. З 2001 року в чотирьох містах Великої Британії – Лондоні, Манчестері, Ліверпулі та Брайтоні – було запроваджено практику цивільних партнерств на рівні закону. Цими актами були надані мінімальні майнові права особам, які проживають разом, але офіційно не одружені. Але вже 2004 року був ухвалений Закон про цивільні

партнерства, що діяв по всій території Британії. Згідно документу одностатеві пари отримали майже рівноправні права з особами, які перебувають у шлюбних стосунках. Цей Закон дозволяв реєструвати цивільні партнерства лише одностатевим парам. На сьогодні зареєструвати одностатеве партнерство можуть підлітки з 16 років. 2014 року у Великобританії набрав чинності Закон про одностатеві шлюби. Так, цивільне партнерство стало першою сходинкою до легалізації одностатевих шлюбів [3, С. 292].

Франція. У 1999 році Франція прийняла громадянський договір солідарності, відомий як ПАКС. Іншими словами, це право укладати договір між двома особами, які проживають разом в одному будинку. Партнери мали майже шлюбні права і основною відмінністю було те, що «автоматичне» розлучення відбувається за бажанням обох партнерів. А вже 2013 року було ухвалено законопроект про легалізацію одностатевих шлюбів. Щоб не допустити прийняття цього закону, близько мільйона людей вийшли на вулиці країни з протестами. Боротьба французької громадськості проти одностатевих шлюбів триває донині. Попри всі масові протести, Франція стала дванадцятотою державою з легалізованими «одностатевими шлюбами», з наданням права на усиновлення дітей [3, С. 293].

Іспанія. З кінця 1990-х до 2000-х років у деяких автономних спільнотах Іспанії (Мадрид, Каталонія, Наварра) почали реєструвати цивільні партнерства. Такий тип реєстрації був символічним і надав «партнерам» обмежені права, наприклад, право на спадкування майна та відмову свідчити проти партнера в суді. Однак у 2005 році в Іспанії був прийнятий закон, який дозволив одностатевим парам мати такі ж права, як і шлюбні пари, включаючи право на усиновлення дітей. Тобто, легалізація цивільних партнерств у Іспанії тривала лише кілька років [3, С. 293].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що як цивільне (реєстроване) партнерство, так і дозвіл на одностатеві шлюби надають одностатевим парам значний правовий захист у різних частинах світу й розуміння їхніх відмінностей є життєво важливим для тих, хто розглядає можливість укласти будь-яку з них. Цивільне партнерство та одностатеві шлюби - це не просто юридичні конструкції. Це важливий крок у напрямку рівності, інклюзії та поваги до різноманіття форм сімей. Визнання прав і можливостей кожної людини, незалежно від її сексуальної орієнтації, сприяє будівництву справедливого та толерантного суспільства. Історія свідчить про те, що визнання та захист прав гомосексуальних пар сприяє створенню більш відкритого, толерантного та справедливого суспільства. Україна, перебуваючи на цьому шляху, має можливість не

лише визнати права своїх громадян, але й висловити свою готовність стати частиною світового руху до створення більш рівного та інклюзивного світу, де кожна людина може вільно обирати свій шлях до щастя та розкриття свого потенціалу, незалежно від її сексуальної орієнтації чи форми сімейних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 02.12.2023).

2. Проект Закону про інститут реєстрованих партнерств: №9103 від 13.03.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1681894> (дата звернення: 02.12.2023).

3. Каплична Л. С. Цивільні партнерства – вирішальний крок до «одностатевих шлюбів»? *Закарпатські правові читання*. 2017. №1. С. 290–294. URL: <http://surl.li/nvasl> (дата звернення: 02.12.2023).